

ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARINI ILG'OR VA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISH.

Qodirova Muborakxon Umarovna
Farg'ona viloyati Toshloq tumani
1-son kasb-hunar maktabi
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi
muborakqodirova494@gmail.com
tel: 91 650 64 18

Annotatsiya: ushbu maqolada ona tili va adabiyot darslarini samarali tashkil etish uchun foydalaniladigan ilg'or pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, mazmun va mohiyat usuli, bilim, ko'nikma, malaka, axborot texnologiya, kompyuter, tilshunos, o'zbek tili, internet tarmog'i.

Hozirgi davrda o'quvchisi fan va texnikaning eng oxirgi yutuqlariga tayangan holda o'z bilim va iqtidorini oshirib borishi lozim. Jumladan, eng so'nggi axborot texnologiyalari: kompyuter, undagi internet tizimi bilan bemalol tillasha oladigan bo'lmog'i lozim. Negaki, yurtimizdagi umumta'lim maktablari va boshqa ta'lim tarmoqlari yil sayin axborot texnologiyalari bilan ta'minlab borilmoqda. Bunday dars turini ushbu ma'ruzada o'rta ta'lim maktabining 7-sinf "Ona tili" darsligining birinchi "Til va nutq" mavzusi mazmunini kompyuter yutuqlaridan foydalangan holda yoritishga bo'lishlangan bir soatlik dars misolida ko'rsatmoqchimiz.

Dars quyidagi tartibda o'tkaziladi:

I. Ushbu dars yangi o'quv yilidagi ilk saboq bo'lganidan kirish suhbatini o'tkaziladi.

Shundan so'ng sinf o'quvchilarini 4 kichik guruhga bo'ladi:

1-guruh: "Tilshunos"

2-guruh: "O'zbek tili"

Guruhlarga berilgan vazifa quyidagicha:

1. "Tilshunos" guruhi a'zolarining vazifasi tilning jamiyatda tutgan o'rni, tilshunoslik fani o'rganadigan masalalar, til haqidagi maqol, hikmatli so'zlarni bayon qilib berishdan iborat bo'ladi.

2. "O'zbek tili" gururhi a'zolari o'zbek tilining tarixi, uning rivojlanishi, bugungi kundagi ravnaqi haqida fikr yuritadilar.

Topshiriqqa 15 daqiqa vaqt ajratiladi. Vaqt tugagach, bajarilgan ishlarning taqdimoti o'tkaziladi. "Tilshunos" guruhi a'zolari topshiriqni alohida-alohida kompyuterlarda bajarishadi.

1- kompyuterdagi o'quvchi til so'zi bilan bo'liq so'z birikmalari tuzgan va bu so'z birikmalari orqali kichkina matn yaratgan. Topshiriqning bajarilishi quyidagicha:

Matn

Tilimiz nihoyatda boy. Har qanday ma'no ifodasiga bir necha so'z topish mumkin.

O'zbek tili bugungi kunda o'z mavqeiga ega. Til haqidagi qonun tilimizni saqlab qolish uchun, o'zbek degan xalqning yo'q bo'lib ketmasligi uchun kerak.

Bugungi kunda yoshlarimiz o'zbek tili bilan birga ingliz, rus, koreys, nemis, yapon, xitoy, arab va boshqa chet tillarni o'rganishmoqda. Chunki ko'p tilni bilish – bir qulfga tushadigan bir nehca kalitga ega bo'lish bilan barobar.

2- kompyuterdag o'quvchi til so'zining sinonimlarini topishga harakat qilgan:

Til, zabon, lison. Shuningdek, o'zbek tili haqidagi she'rlardan parcha keltiradilar.

“O'zbek tili” guruhidagi o'quvchilar ham shu tartibda ish ko'rishgan. Farqi shundaki, ular internet tarmoo'idan eng yangi ma'lumotlarni keltirishgan.

Guruhdagi har bir o'quvchi internetdagi turli bo'limlardan iborat bo'lgan veb-saytlardan foydalanib, o'zbek tili tarixi, bugungi kundagi ravnaqi, tilshunos olimlar, o'zbek tilining chet ellarda o'rganilishi, o'zbek tilida yaratilgan lu'atlar, bugungi kunda o'zbek tili ta'limini takomillashtirish borasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlar haqida ma'lumot berishdi.

Barchamizga ma'lumki, ona tili va adabiyot fani ta'lim tizimining poydevori bo'lib, o'quvchilarning boshqa fanlarni o'zlashtirishi unga bog'liq bo'ladi va ona tili o'qituvchisi zimmasiga katta ma'suliyat yuklaydi. Bugungi tezkor rivojlana-yotgan zamonda ilm – fan, texnika ham shiddat bilan o'sib bormoqda. Har bir sohada taraqqiyot ilgari qadam tashlamogda.

Xususan, ilm – fanda ham katta o'zgarishlar, sezilarli yutuqlarga erishilmoqda. Har bir fanni yangi innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanib o'quvchilarga yetkazib berish bugungi kundagi ta'limning asosiy talablaridan biri hisoblanadi. Boshqa xorijiy tilni yaxshi o'rganmoqchi bo'lgan kishi avvalo, o'z ona tilini mukammal bilishi, e'zozlashi, qadrlashi lozim.

Shunday ekan, o'z tilini mukammal bilgan kishi boshqa xorijiy tillarni o'rganishga kirishishi tabiiy hol. Buning uchun ona tili va adabiyot o'qituvchilari o'z darslarida zamonaviy interfaol metodlardan foydalanib, o'quvchilarning fanga va bilim olishga bo'lgan qiziqishlarini yanada orttirishi lozim. Ona tili va adabiyot o'qituvchisining mahorati o'z o'quvchilarini ta'lim jarayoniga faol ravishda jalb qila olish darajasi va ularning mustaqil aqliy va amaliy darslarini to'o'ri tashkil

qilishi bilan belgilanadi. Dars jarayonida interfaol usullardan foydalanish dars samaradorligini oshirishi, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini yanada mustahkamlashi hech kimga sir emas. O'qitish jarayonida noan'anaviy ta'lim usullaridan: “Aqliy hujum”, “Debat”, “Tanqidiy tafakkurni rivojlantiruvchi usul”, “Klaster”, “Muammoli vaziyat”, “Idrok xaritasi”, “Mazmun va mohiyat”, “Izohli test” usullaridan foydalanish yaxshi samara beradi. Bunda o'quv materiallarini

bayon qilish emas, balki, o'quvchilarning faol ijodiy ishlashini tashkil qila olish muhimdir. Shuni alohida ta'kidlash joizki, bolalar ko'proq eshitganidan ko'ra, ko'rganiga ishonishadi. Demak, biz o'qituvchilarning vazifamiz faqat aytib o'tish yoki ta'kidlash emas, balki aytganlarimizni ko'rsatib ham berishimiz lozim. O'z tajribamdan kelib chiqib, ona tili va adabiyot darslarida quyidagi interfaol usullardan foydalanishni tavsiya etaman: "Mazmun va mohiyat" usuli.

Bu usulni ona tili va adabiyot fanlarida o'tilgan mavzuni nazorat qilishda yoki yangi mavzuni mustahkamlashda qo'llash mumkin. Bu usulni amalga oshirishning afzalligi shundaki, guruhlardagi har bir o'quvchining ishtiroki ta'minlanadi. Mazmun, ya'ni tayanch tushuncha o'qituvchi tomonidan beriladi. Bunda ko'rgazmadan yoki monitordan foydalanish mumkin. Mohiyat esa guruh o'quvchilari tomonidan ochib beriladi. Masalan, 7-sinfda ona tili darsida "Yordamchi so'zlar" mavzusini o'tishda bu usul qo'l keladi. Dastlab mazmun beriladi.

1-guruh. (guruhlar mavzuga oid o'zlariga nom qo'yadilar)

2-guruh. (guruhlar mavzuga oid o'zlariga nom qo'yadilar)

3-guruh. (guruhlar mavzuga oid o'zlariga nom qo'yadilar)

So'ngra mohiyat izohlanadi, har bir guruh o'z rejasiga doir ma'lumot beradi, bergan ma'lumotlarini misollar orqali izohlaydi. Guruhlardagi har bir o'quvchi aniq, lo'nda ma'lumot aytadi, bunda tezkorlik bilan ish ko'rish talab etiladi.

Adabiyot darslarida ham bu usulni qo'llash yaxshi samara beradi. Masalan, 7-sinf darsligida berilgan "Abdulla Qodiriyning hayoti va ijodi" mavzusini o'tishda bu usuldan foydalanish mumkin. Mazmun beriladi:

1-guruh. Abdulla Qodiriyning yoshlik yillari.

2-guruh. Ijodkorning faoliyati.

3-guruh. Abdulla Qodiriyning ijodi.

Mohiyat bosqichida har bir guruh o'z rejasini izohlab beradi.

Bu usulni qo'llash uchun oldindan o'quvchilarga yangi mavzu yuzasidan tayyorlanib kelishtopshirio'i beriladi. Bu usul orqali o'quvchilarda izlanuvchanlik, mavzuni o'rganish uchun qiziquvchanlik sifatleri shakllantiriladi.

"Mazmun va mohiyat" usulini qo'llashdan kutiladigan natija:

- o'quvchilarning tashabbuskorligi ortadi;
- o'quvchilar mavzu yuzasidan keng ko'lamlil tushuncha va ma'lumotlarga ega bo'ladi;
- darsda har bir o'quvchining ishtiroki ta'minlanadi;
- yangi mavzuga o'quvchilar oldindan tayyorlanib, ma'lumotlar yio'ishga intiladi;

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan dars o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini orttiradi, ularni mustaqil bilim olishga undaydi va dars samaradorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A. G'afurov. Ona tili o'qitish prinsplari va metodlari. T. O'qituvchi. 1992
2. Mengliyev B. Xoliyorov O'. O'zbek tilidan universal qo'llanma. T- 2013
3. Qosimova K. va boshqalar. Ona tili o'qitish metodikasi. – T.: 2009.
4. Tojiyev., Saloxitdinov R., Barakayev M., Abdalova S. Ta'lim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalari. – T.: 2001
5. Internet"Google" ma'lumotlari